

Brüssel, 1. oktoober 2021
(OR. en)

12174/21

SOC 536
EMPL 390
EDUC 309
ECOFIN 887

MÄRKUS

Saatja:	Sotsiaalkaitsekomitee
Saaja:	Alaliste esindajate komitee / nõukogu
Teema:	Peamised sotsiaalsed väljakutsed: sotsiaalkaitsekomitee põhisõnumid, mis tuginevad iga-aastasele ülevaatele sotsiaalkaitse olukorra jälgimise vahendi kohta
	– Kinnitamine

Delegatsioonidele edastatakse sotsiaalkaitsekomitees 21. septembril 2021 lõplikult valminud põhisõnumid, mis järelduvad sotsiaalkaitse olukorra jälgimise vahendi ja sotsiaalkaitsepoliitika arengu iga-aastasest ülevaatest, et nõukogu (EPSCO) kinnitaks need oma 15. oktoobri 2021. aasta istungil.

Tervikaruanne on esitatud dokumendis 12174/21 ADD 1.

Aruandele lisatud sotsiaalkaitse olukorra jälgimise vahendi liikmesriikide profiilid on esitatud dokumentides 12174/21 ADD 2–4.

Põhisõnumid

1. **Täites oma volitusi, mis on sätestatud ELi toimimise lepingu artiklis 160, koostas sotsiaalkaitsekomitee nõukogule oma iga-aastase ülevaate ELi sotsiaalse olukorra ja liikmesriikide sotsiaalpoliitika arengute kohta**, tuginedes kõige värskematele andmetele ja kättesaadavale teabele. Sellest lähtudes toob sotsiaalkaitsekomitee välja järgmised järeldused ja ühised prioriteedid, millest tuleks 2022. aasta kestliku majanduskasvu strateegia ettevalmistamisel juhinduda.

Strateegiaga „Euroopa 2020“ hõlmatud aastakümne lõpus tehtud ulatuslikud sotsiaalsed edusammud ...

2. **Enne COVID-19 pandeemia puhkemist 2020. aasta alguses oli ELis stabiilse majandus- ja tööhõivekasvu periood**, mis võimaldas 2008.–2009. aastal alanud ja strateegia „Euroopa 2020“ käivitamisega samale ajale langenud finants- ja majanduskriisi negatiivsest mõjust taastuda ja isegi ületada sellele eelnenud arengutaseme.
3. **2019. aastal jätkus ELi majanduse kasv** ja tööhõive jõudis kõigi aegade kõrgeimale tasemele, samal ajal kui töötuse määr (6,7 %) langes ELis tagasi 2008. aasta kriisi eelsele tasemele.
4. Kuna tööhõive oli järsult kasvanud, paranes ELi leibkondade finantsseisund, mida kajastab leibkonna kasutada olev kogutulu, ning sellega kaasnes **paljude muude sotsiaalnäitajate ulatuslik paranemine**. Muuhulgas vähenes paljudes liikmesriikides suure materiaalse puuduse määr, liiga suurte eluasemekulude määr ning vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse risk kogu elanikkonna ja laste puhul. Siiski näitas (peaaegu) tööta leibkondade suhtelise vaesuse määra kasv ning vaesuse sügavuse ja selle püsimise suurenemine paljudes liikmesriikides, et sotsiaalse olukorra teatavate aspektide puhul oli seis endiselt märkimisväärselt halvem kui 2008. aastal.

5. **Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus elavate inimeste arv** oli küll kaugel strateegias „Euroopa 2020“ seatud sihist, mille kohaselt tuli sellises ohus elavate inimeste arvu vähendada 20 miljoni võrra, kuid see kahanes järjekindlalt ning 2019. aastal oli sellises ohus 10 miljoni võrra vähem inimesi kui 2008. aastal (kui Ühendkuningriik välja arvata, siis peaaegu 12 miljoni võrra). Selle põhjuseks oli peamiselt suure materiaalse puuduse all kannatavate inimeste arvu ja vähemal määral (peaaegu) tööta leibkondades elavate inimeste osakaalu oluline vähenemine.

... on pärast COVID- 19 puhangut peatunud

6. Sotsiaalse olukorraga seotud ulatuslikud positiivsed arengud **katkesid COVID-19 puhangust tulenenud kriisi** ja liikmesriikide poolt pandeemia vastu võitlemiseks ning oma kodanike elu ja elatusvahendite kaitsmiseks võetud piirangute **tõttu ning selles valdkonnas tekkis tagasimine**ne.
7. **Mitmesugused sotsiaalse ja majandustegevuse piirangud on avaldanud märkimisväärset negatiivset mõju ELi majandusele.** Euroopa SKP vähenes kogu 2020. aasta lõikes 6,0 %, hoolimata Euroopa majanduse tugevast elavnemisest 2020. aasta kolmandas kvartalis, kui suve jooksul leevendati piiranguid, enne kui need COVID-19 teise laine ohjeldamiseks uuesti kehtestati.
8. Samal ajavahemikul oli **tööhõive kahanemine võrreldes majandustegevuse langusega mõõdukas, vähenedes** 2019. aastaga võrreldes **1,5 %** (mis tähendab, et tööhõives osales ligikaudu 3 miljonit inimest vähem). Tööhõive suhteliselt väike kahanemine oli tingitud automaatsete stabilisaatorite suurest panusest ja sellest, et liikmesriigid võtsid ulatuslikult kasutusele lühendatud tööaja kavad, mille rakendamiseks kasutati osalt ELi toetust *eriolukorras töötuseriski leevendamiseks pakutava ajutise toetuse Euroopa rahastu (TERA)* kaudu ning muid sarnaseid tööturumeetmeid.

Sotsiaalkaitsesüsteemid on olnud peamine tegur, mis stabiliseerib leibkondade sissetulekuid ja toetab jätkuvat juurdepääsu sotsiaalteenustele ...

9. **Sotsiaalkaitsesüsteemid olid peamine stabiliseeriv tegur leibkondade sissetulekute toetamisel, sest sotsiaaltoetused, sealhulgas lühendatud töötaja kavad, mängisid 2020. aastal olulist rolli leibkondade sissetulekute üldise vähenemise leevendamisel.** Juurdepääsu sotsiaalkaitsesüsteemidele lihtsustati sageli ajutiselt, et suurendada süsteemide tõhusust töö või sissetuleku kaotanud inimeste kaitsmisel. Seda toetati vähemal määral ka tulu- ja omandimaksude kohandamisega ning muude kiiresti vastu võetud sotsiaalpoliitika meetmetega.
10. Kõnealust stabiliseerivat mõju peegeldab asjaolu, et kui tööealise rahvastiku (18–64-aastased) mediaanpalgatulu vähenes ELis 2019. aastaga võrreldes hinnanguliselt 7,2 %, siis leibkonna kasutada oleva tulu mediaannäitaja ning **üldine sissetulekute ebavõrdsus ja suhtelise vaesuse määr on hinnangute kohaselt jäänud üldjoontes stabiilseks** (2020. aasta sissetulekuid käsitlevate Eurostati kiirhinnangute kohaselt), kuigi riikide ja vanuserühmade vahel on erinevused märkimisväärsed.

... kuid praegune kriis on siiski mõjutanud rohkem neid, kes olid juba varem haavatavas olukorras

11. Vaatamata sotsiaalkaitsesüsteemide leevendavale rollile **on praegune kriis avaldanud suuremat mõju haavatavatele**, sealhulgas ebakindlas või mittestandardises töösuhtes olevatele inimestele; puuetega ja pikaajalist hooldust vajavatele inimestele (ning nende hooldajatele); noorematele töötajatele, kes on tõenäoliselt üleesindatud sektorites, mida sotsiaalse distantseerumise meetmed rängemalt on mõjutanud; haavatavas olukorras olevatele perekondadele ja lastele; kodututele; rändajatele ja etnilistele vähemustele. COVID-19 viiruse põhjustatud terviseriskid on eelkõige mõjutanud eakaid ja kaasuvate terviseprobleemidega inimesi. Lisaks on kriisi ajal pidanud suurema töökoormuse ja rohkemate hoolduskohustustega toime tulema naised, kes on kriitiliselt tähtsates tervishoiu- ja sotsiaalteenuste sektorites ja eelkõige üksikvanemaga leibkondades üleesindatud.

12. Hoolimata Euroopa leibkondade üldise finantsolukorra teatavast paranemisest on finantsprobleemid¹ 2021. aastal endiselt eriti tõsised madala sissetulekuga leibkondade puhul, mis viitab sellele, et **kriisi finantsmõju on endiselt palju tuntavam tulujaotuse alumises osas**. Väikese sissetulekuga leibkondadel oli pandeemia ajal tihti raskem, sest nad elavad suurema tõenäosusega ülerahvastatud või halbades elamistingimustes ning neil puudub kodus juurdepääs internetile.
13. Kuigi pandeemia mõju pensionisüsteemidele oli lühiajalises perspektiivis suhteliselt piiratud, püsib vanemaealiste inimeste sissetulekute ebavõrdsus, kusjuures sooline ebavõrdsus muutub vanemas eas veelgi teravamaks. Pärast kümme aastat kestnud olude paranemist, on ELis vanemaealiste inimeste vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse ohu vähendamiseks tehtavad edusammud takerdunud.

Eelseisvad arengud

14. Viimased prognoosid² näitavad, et paranev terviseolukord, mis on seotud vaksineerituse kasvu ja piirangute jätkuva leevendamisega, annab uut hoogu ELi majandusele ning SKP kasvab 2021. aastal eeldatavasti 4,8 %. Kuigi taastumise kiirus on liikmesriigiti erinev, **eeldatakse, et kõigi liikmesriikide kogutoodang jõuab 2022. aasta lõpuks kriisieelsele tasemele**.
15. **Eeldatavasti võtab tööhõive naasmine kriisieelsele tasemele rohkem aega**, sest töötundide arv võib suurened, enne kui ettevõtted hakkavad uuesti inimesi tööle võtma. Lisaks majanduse taastumise kiirusele sõltuvad tööturu väljavaated ka poliitikameetmetega pakutava toetuse kaotamise ajastusest ning sellest, kui kiiresti töötajad pärast pandeemiat ning rohe- ja digipöörde kontekstis sektorite ja ettevõtete vahel ümber jaotuvad.
16. **Sotsiaalkaitstesüsteemid jäävad eeldatavasti lühiajalises ja keskpikas perspektiivis surve alla**, võttes arvesse väljakutsete keerukust ning COVID-19 kriisi mõju kõige haavatavamatele.

¹ Nende leibkondade osakaal, kes teatasid, et pidid jooksvate kulude katmiseks kasutama sääste või võtma laenu.

² [2021. aasta suvine majandusprognoos: „Reopening fuels recovery“ | Euroopa Komisjon \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/economy_finance/2021-04-29-2021-annual-economic-prognosis-reopening-fuels-recovery_en)

Sellest tulenevalt peab arvesse võtma järgmisi poliitikasuuniseid.

17. Kriisist taastumiseks ja paremaks valmistumiseks tulevaste hädaolukordade jaoks **peaksid liikmesriigid jätkuvalt prioriteediks seadma vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemise meetmed, et tegeleda sissetulekute ebavõrdsuse suurenemisega ning suurendada sotsiaalkaitse süsteemide vastupanuvõimet.** Riiklik reaktsioon peaks ka edaspidi keskenduma haavatavate inimeste olukorrale ja hõlmama mehhanisme nende toetamiseks.
18. Tuleks suurendada jõupingutusi, et tagada **tugev miinimumsissetuleku kaitse, mis on seotud juurdepääsuga kvaliteetsetele sotsiaalteenustele ja kaasavatele tööturgudele,** kooskõlas aktiivse kaasamise lähenemisviisiga ning pidades silmas ELi peamist eesmärki seoses vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vähendamisega. Selleks tuleb säilitada investeeringud sotsiaal-, pikaajalise hoolduse ja tervishoiusektorisse ning inimkapitali või vajaduse korral neid laiendada. Sellised investeeringud toetaksid taastumist ja aitaksid tugevdada automaatseid stabilisaatoreid, muutes seeläbi majanduse ja ühiskonna tulevaste kriiside suhtes vastupidavamaks. Sotsiaalteenuste osutamisel võivad ametiasutuste jaoks olulised partnerid olla sotsiaalmajanduse organisatsioonid.
19. **Sotsiaalkaitseõiguste** katvust, ülekantavust, piisavust ja läbipaistvust tuleks jätkuvalt käsitleda struktuurselt, kaaludes ka kriisile reageerimiseks võetud ajutisi meetmeid. Liikmesriikide jõupingutused peaksid juhinduma nõukogu soovitusel, milles käsitletakse töötajate ja füüsilisest isikust ettevõtjate juurdepääsu sotsiaalkaitsele³. Liikmesriike julgustatakse hiljuti soovitusel esitatud riiklikke kavasid tõhusalt rakendama. Kavade mõju tuleks hoolikalt jälgida.
20. Jätkuvalt on vaja teha sihipäraseid jõupingutusi **vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate laste** toetamiseks, seda muu hulgas kooskõlas Euroopa lastegarantiid käsitleva nõukogu soovitusel⁴. Terviklikud meetmed, mille abil edendatakse võrdseid võimalusi abi vajavatele lastele teatavate põhiteenuste pakkumise teel, võivad aidata peatada vaesuse põlvkondadevahelise ülekandumise.

³ [Nõukogu soovitus, milles käsitletakse töötajate ja füüsilisest isikust ettevõtjate juurdepääsu sotsiaalkaitsele \(2019/C 387/01\).](#)

⁴ [Nõukogu soovitus, millega luuakse Euroopa lastegarantii \(\(EL\) 2021/1004\).](#)

21. **Puuetega inimeste** sotsiaalsed kaasatused tuleb parandada kooskõlas *puuetega inimeste õiguste strateegiaga aastateks 2021–2030*,⁵ pakkudes kaasavat haridust, asjakohast ligipääsu kvaliteetsele tervishoiule ja pikaajalisele hooldusele ning puuetega inimeste vajadustele kohandatud aktiivset tööturupoliitikat.
22. Täiendavaid jõupingutusi on vaja **rändajate ja pagulaste** sotsiaalseks kaasamiseks, mis nõuab integreeritud lähenemisviisi, mille puhul koolitus ja oskuste parandamine seotakse töövõimalustega, samuti juurdepääsuga teenustele, eelkõige tervishoiule ja eluasemele.
23. Samuti on vaja struktuurimeetmeid **kodutuse ja eluasemeturult tõrjutusega** tegelemiseks. Selliste meetmete puhul tuleks seada prioriteediks integreeritud lähenemisviisid, milles on ühendatud ennetamine, kiire juurdepääs alalisele eluasemele ja võimalusi loovate tugiteenuste pakkumine. Vajaduse korral tuleks kiirendada või täiendada uute sotsiaaleluruumide ehitamist või juurdepääsu eluasemetoetusele. Liikmesriikide vaksineerimiskavadega tuleks tagada piisav kontakt varjupaikades viibivate inimeste ja nende kodututega, kes ei viibi varjupaigas. Täielikult tuleks ära kasutada kodutuse vastu võitlemise Euroopa platvormi potentsiaal tugevdada koostööd selle probleemiga tegelevate eri sidusrühmade vahel.
24. Kooskõlas sotsiaalkaitsekomitee ja komisjoni 2021. aasta ühise aruandega pensionide piisavuse kohta⁶ tuleks jätkuvalt keskenduda **pikaajalisematele väljakutsetele, mis on seotud pensionide piisavuse ja kestliku rahastamise säilitamisega** vananeva ühiskonna ning muutuva majanduse ja tööturu kontekstis.
25. Liikmesriigid peaksid jätkama **meetmete võtmist tööea pikendamiseks**. Jõupingutusi pensioniea või karjäärinõuete, hüvitiste või kogumismäärade kohandamiseks, et kajastada oodatava eluea pikendamist, tuleks täiendada aktiivsena vananemise strateegiate ja paindlike töövõimalustega, sealhulgas võimalusega kombineerida pensioni tööst saadava sissetulekuga.

⁵ [Puuetega inimeste õiguste strateegia aastateks 2021–2030 \(COM\(2021\) 101 final\)](#).

⁶ [2021. aasta aruanne pensionide piisavuse kohta, mille koostasid ühiselt sotsiaalkaitsekomitee ja Euroopa Komisjon](#).

26. Vaja on teha järjekindlaid jõupingutusi, et **kahandada soolist pensionilõhet** ning tagada **mittestandardsetes töösuhtes olevate töötajate ja füüsilisest isikust ettevõtjate** piisav hõlmatus ning pensioniõiguste kogumise võimalused.
27. **Tervishoiu** valdkonnas peaksid liikmesriikide jõupingutused jätkuvalt keskenduma esmajoonel tervishoiusüsteemide vastupanuvõime ja tõhususe tugevdamisele ning neile juurdepääsu parandamisele. Kriis on näidanud **tugevate turvavõrkude** väärtust ning **sotsiaal- ja tervishoiusüsteemide vahelise tõhusa koordineerimise** strateegilist tähtsust kõikide jaoks kvaliteetsetele tervishoiuteenustele juurdepääsu tagamisel.
28. Vaja on uuesti keskenduda **haiguste ennetamisele ja tervislike eluviiside edendamisele** ning **esmatasandi arstiabi osutamise** täiustamisele. See hõlmab hästi koolitatud ja piisavalt toetatud **meditsiinitöötajate** kättesaadavuse tagamist.
29. Uuenduslikud lähenemisviisid tervishoiuteenuste osutamisele võivad aidata leevendada tervishoiuvaldkonna töötajate puudust. Kombineeritud lähenemisviis, **mille puhul täiendatakse teenuste füüsilist osutamist digitaalsete teenustega**, võib aidata soodustada kõigi juurdepääsu kvaliteetsetele tervishoiuteenustele. Samal ajal tuleks pakkuda täiendavat teavet ja tuge inimestele, kellel on kasinad digioskused ja piiratud juurdepääs digitaalsele taristule, et hoida ära nende kõrvalejäämine.
30. Lisaks COVID-19 pandeemiaele ning kooskõlas järeldustega, mis on esitatud sotsiaalkaitsekomitee ja komisjoni 2021. aasta ühises aruandes pikaajalise hoolduse kohta,⁷ peavad liikmesriigid märkimisväärselt suurendama jõupingutusi **pikaajalise hooldusega** seotud struktuursete probleemide lahendamiseks. Eelkõige tähendab see kvaliteetsete, taskukohaste ja kättesaadavate pikaajalise hoolduse teenuste tagamist kõigile abivajajatele; tööjõuga seotud väljakutsetega tegelemist ning pikaajaliste hooldajate toetamist; samuti pikaajalise hoolduse kulutõhususe suurendamist nõudluse kasvu ja tööjõu kahanemise tingimustes, sealhulgas digiülemineku potentsiaali ära kasutades ja ennetustööle keskendudes.

⁷ [2021. aasta aruanne pikaajalise hoolduse kohta, mille koostasid ühiselt sotsiaalkaitsekomitee ja Euroopa Komisjon.](#)

31. **Sotsiaalpoliitika valdkonnast väljapoole jäävate meetmete** prioriteet peaks samuti olema sotsiaalse olukorra parandamine kogu liidus. Kõigi reformide, sealhulgas rohe- ja digipöõret käsitlevate reformide puhul tuleb arvesse võtta sotsiaalseid ja tööhõivealaseid probleeme. Jaotusliku mõju hinnangud võivad aidata ära hoida negatiivset sotsiaalset mõju.
32. Taastumisperioodil tehtavate jõupingutuste puhul tuleks ka edaspidi juhinduda **Euroopa sotsiaalõiguste sambast**. Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskava kolm uut ELi peamist eesmärki, mida ELi juhid tervitasid Porto deklaratsioonis⁸ ja mis tuleb saavutada kümnendi lõpuks tööhõive, oskuste ja vaesuse vähendamise valdkonnas, peaksid suunama sotsiaalõiguste samba rakendamist lähikuudel ja -aastatel. Selleks kutsutakse liikmesriike üles seadma ambitsioonikaid ja realistlikke riiklikke eesmärke, mis annavad piisava panuse ELi eesmärkide saavutamisse, võttes arvesse riiklikke olusid.
33. Liikmesriigid peaksid optimaalselt ära kasutama ELi **taasterahastu „NextGenerationEU“ raames kättesaadavaks tehtud vahendeid ning ELi 2021.–2027. aasta tugevdatud eelarvet**. Eelkõige tuleks ära kasutada ühelt poolt kliimakaitse ja digiülemineku ning teiselt poolt sotsiaaltaristusse ja oskustesse tehtavate investeeringute vahelist sünergiat, aidates sellega kaasa õiglasele üleminekule. Rahalistel vahenditel on oluline roll taastumise toetamisel selliste programmide rahastamise kaudu, mille eesmärk on majanduse taaskäivitamine ja pandeemia sotsiaalse mõju ümberpööramine.
34. **Euroopa poolaasta on jätkuvalt tõhus koordineerimisvahend** kestliku ja kaasava majanduskasvu, konkurentsivõime, tööhõive ning piisava sotsiaalkaitse ja sotsiaalse kaasatuse edendamiseks. Endiselt on oluline säilitada tasakaal taaste- ja vastupidavusrahastu käivitamisega seotud ajutiste sihipäraste kohanduste ja Euroopa poolaasta algse eesmärgi vahel. Sellega seoses **tuleks säilitada EPSCO ning selle nõuandvate organite roll Euroopa poolaasta protsessis** kooskõlas varasemate Euroopa poolaasta tsüklitega ning kohaldades täies ulatuses aluslepingut (ELi toimimise lepingu artikkel 148) ja nõuandvate organite asjaomaseid volitusi.

⁸ [Porto deklaratsioon \(nõukogu veebisait, 7. mai 2021\)](#)

35. Selleks et tugevdada sotsiaalset Euroopat ja toetada Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamist ELi ja liikmesriikide tasandil, võttes nõuetekohaselt arvesse vastavaid pädevusi, **tuleks jätkata konstruktiivset dialoogi ELi institutsioonide, liikmesriikide, sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonide vahel.**
36. **Euroopa Komisjonil palutakse 2022. aasta kestliku majanduskasvu strateegia ettevalmistamisel eespool toodud poliitikasuuniseid arvesse võtta.**
-